



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

**Institutionum Juris Canonici Sive Primorum totius Sacrae  
Jurisprudentiae Elementorum. Libri Quatuor**

**Febeo, Francesco Antonio**

**Coloniæ Agrippinæ, 1704**

**VD18 13560743-001**

Tit. IX. De Sponsalibus & Matrimoniis

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63052](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63052)

ejus Prælati, originis scilicet seu domicilii: & insuper Episcopus ordinans, quacumque fraude cessante, statim, hoc est saltem intra terminum unius mensis à die factæ Ordinationis, re ipsa illi conferre tenetur beneficium, quod ei ad vitam sustentandam, juxta modum superius præfinitum, sufficiat, ac in Ordinationis hujusmodi Testimonio expressam itidem familiaritatis, ac litterarum prædictarum mentionem facere tenetur. Ita expresse decernitur in cit. Constit. *Speculatores*: ubi etiam contra prædictorum transgressores adjicitur pœna, ut Ordinans à collatione Ordinum per annum, Ordinatus autem à susceptorum Ordinum executione, quamdiu proprio Ordinario videbitur expedire, eo ipso suspensus sit.

## T I T. IX.

*De Sponsalibus, & Matrimoniis.*

1. **A**lterum Sacramentum voluntatis est matrimonium; legitimus nempe contractus viri, & fœminæ, gratiæ spiritualis collativus, quo mutuam sibi invicem suorum corporum potestatem tradunt. Vim Sacramentalem spiritualis gratiæ collativam habet matrimonium ab institutione Christi Domini. Quamvis enim etiam ante adventum Christi daretur matrimo-  
nium;

nium; attamen Christus illud elevavit in verum, & proprium Sacramentum, quod est de fide & constat ex *Trid. sess. 24. can. 1.* Videri potest *Bellar. to. 2. Controv. De matrimonii Sacramento controv. 1.*

2. Hæc autem intelligenda sunt de Matrimonio quod inter fideles contrahatur: ii enim dumtaxat sunt Sacramentorum capaces per Baptismum susceptam, qui reliquorum Sacramentorum, & vitæ spiritualis janua est, ut supra diximus *hoc libro 2. tit. 3. nu. 1.* Matrimonia igitur quæ inter non baptizatos celebrantur, utcumque facta sint juxta leges, non tamen Sacramenta sunt, sed contractus mere civiles, ut pluribus in locis etiam docuit Augustinus citatus à *Bellar. in supradicta controv. cap. 3.*

3. Hinc Authores communiter Matrimonium triplicis generis assignant, nempe Matrimonium legitimum, Matrimonium ratum, & Matrimonium consummatum. Matrimonium legitimum dicitur, quod legitimo contrahentium consensu perficitur, & hoc commune est omni matrimonio, etiam ab Infidelibus celebrato. Matrimonium ratum vocatur, quod insuper habet rationem Sacramenti, per quam majorem firmitatem & indissolubilitatem acquirit, ut constat ex *cap. Quanto 7. de divortis.* Consummatum denique dicitur ex quo sequitur copula. Matrimonium ratum significat unionem Christi  
per

per Gratiam cum Ecclesia : Consummatum autem designat Sacrosanctum conjugium, quod contractum est inter Christum , & Ecclesiam per Incarnationis Mysterium.

4. Circa Materiam, & formam hujus Sacramenti varia opinati sunt varii Doctores, quorum sententias abunde refert, & examinat *Th. Sanch. de Matrim. lib. 2. disp. 5.* ubi inter reliquas eam tamquam probabiliorem amplectitur post *D. Th. in 4. dist. 26. q. 2. art. 1.* Suarium *to. 1. de Sacram. q. 60. art. 8. disp. 2. sect. 1.* Bellarminum *lib. 1. de Matrim. cap. 6.* aliosque, quæ docet quod sicut alii contractus conficiuntur traditione, & acceptatione illius rei, de qua est contractus, ipsa autem res non concurrit nisi tamquam materia circa quam; ita pariter in matrimonio, ejus essentia consistit in mutua traditione, & acceptatione corporum, hoc est in consensu utriusque conjugis verbis aut nutibus expresso, qui quatenus mutuam traditionem continent, habent rationem materiæ, quatenus autem efficiunt mutuam acceptationem, habent rationem formæ: ipsa autem conjugum corpora sunt materia circa quam fit contractus: quod præsertim procedit si matrimonium consideretur prout est in fieri, si enim consideretur prout est in facto esse, seu prout est quid permanens postquam semel celebratum est; idem

Sanch.

Sanch. ibidem cum Bellar. concedit vocari posse ipsos conjuges materiam ejusdem.

5. Inde fit quod quamvis in contrahendo matrimonio intervenire necessario debeat Parochus, ut postea explicabitur, idem tamen Parochus non est proprie hujus Sacramenti minister, cum neque ponat materiam, neque formam Sacramenti hujus; sed ipsi contrahentes sunt Ministri conficientes hoc Sacramentum: unde etiam matrimonia clandestina, quæ ante Concilium Trid. absque interventu Parochi celebrabantur, rata erant, & vera matrimonia, ex Trid. sess. 24. cap. 1. de refor. matrim. Quamvis enim Christus Dominus elevaverit matrimonium ad esse Sacramenti, reliquit tamen in illo naturam contractus: de natura autem contractus est, ut ipsi contrahentes suis censensibus se ligent, nec alius, præter ipsosmet, contractum efficiat.

6. Quia autem contractui matrimoniali præcedere solent sponsalia; ideo de his dicendum breviter aliquid hic est. Sponsalia dicta sunt à spondendo. Nam etiam veteribus moris fuit stipulari, & spondere sibi uxores futuras, l. 2. ff. de sponsalib. unde in l. 1. ff. eod. definiuntur sponsalia, *mentio & repromissio nuptiarum futurarum*. Debet autem ejusmodi promissio mutua esse aliquo externo signo manifestata, quod fieri potest, vel expressis verbis, ut si sibi

mutuo dicant *Ego te accipiam in meam conjugem, & ego te in meum*; vel litteris, ut cum pacifcuntur de futuris nuptiis per epistolam, vel alio quolibet externo signo sufficienter demonstrante reciprocum consensum utriusque contrahentis.

7. Sed & idem perfici potest per Procuratorem habentem speciale mandatum, juxta textum in *c. fin. de procurator. in 6.* ubi etiam precipitur, ut Procurator habens ejusmodi speciale mandatum, non possit alium substituere, nisi hoc eidem specialiter sit commissum, propter magnum, quod ex facto tam arduo posset periculum imminere; quod statutum quamvis loquatur expresse dumtaxat de matrimonio, extendendum tamen esse etiam ad sponsalia quæ sunt dispositio; & via ad matrimonium, tradit Sanch. *de matrim. lib. 2. disp. 11. nu. 3. & 5. arg. l. Oratio 16. ff. de sponsalib.*

8. Habiles ad sponsalia contrahenda sunt generaliter illæ personæ, inter quas accedente legitima ætate dari potest licite, & valide matrimonium. Promissio enim rei illicitæ nulla est, ex *c. nemo potest 6. c. non est obligatorium 58. c. in malis promissis 69. de reg. jur. in 6.* Requiritur etiam ad sponsalia contrahenda liber usus rationis, unde perpetuo amentes, & furiosi contrahere non possunt, cum non habeant determinatum consensum, *c. dilectus filius 24. de sponsalib.*

lib. nisi habeant lucida intervalla; & tempore talium intervallorum sponsalia contrahantur.

9. Sponsalia legitime, & absolute contracta per se, & regulariter obligant sub culpa mortali ad matrimonium suo tempore contrahendum, non minus ac obligent alii contractus in materia gravi, c. de conjugali 50. 27. q. 2. c. 2. de spons. aliisque juribus, per quæ correctæ est l. 1. C. de sponsalib. ubi olim de jure civili, alii desponsata renuntiare conditioni, & nubere alii non prohibebatur, ut tradit Sanch. cum communi sententia lib. 1. de matrim. disp. 27. Si quis igitur à talibus sponsalibus absque legitima causa resiliat, moneri debet à Judice Ecclesiastico, & per censuram compelli ad matrimonium contrahendum, c. ex litteris 10. de sponsalib. Nisi tamen coactio timeatur habitura difficilem exitum, aut impeditura libertatem consensus; in quo casu resiliens monendus erit potius quam cogendus, juxta textum in c. requisivit 17. eod. Libera enim matrimonia esse debent, ut dicitur in c. gemma 29. eod. ubi propterea prohibetur etiã in contractu sponsalium impositio pœnæ solvendæ per eum qui à sponsalibus resiliverit: quia scilicet metu pœnæ restringeretur libertas matrimonii. Ejusmodi pœnæ impositio in sponsalibus prohibita etiã est in jure civili, ut constat ex l. mulier. 5. §. fin. C. de sponsalib.

10. Hoc tamen non obstante, arrhas dari posse,

posse, hoc est aliquid ab Sponso Sponsæ, vel è contra, in signum, & pignus matrimonii promissi, quod fide; violator amittat, est sententia recepta, ex permissione utriusque juris, ut constat ex cit. *l. mulier. c. si quis uxorem* 14. 27. q. 2. & *c. Nostrates* 3. 30. q. 5. Timor enim amissionis arrharum regulariter non impedit libertatem, quemadmodum timor solvendæ pœnæ promissæ: quia arrhæ, utpote necessario statim tradendæ, non nisi in exigua quantitate, & matura deliberatione concedi solent; secus autem pœna, quæ quia non traditur, sed tradenda promittitur, facile, & incautè, & in magna quantitate offertur. Videri potest Sanch. *de matrim. lib. 1. disp. 35.*

11. Prædicta obligatio ex sponsalibus contracta, ne ab illis recedatur, sed procedatur ad matrimonium suo tempore contrahendum, intelligenda est ubi legitima resiliationis causa non intervenerit. Multiplex enim assignari potest causa, propter quam sponsalia dissolvi possint, cum Sacramentum ipsa non sint, sed tantummodo via ad Sacramentum Matrimonii suscipiendum. Primo igitur dissolvuntur ex mutuo utriusque consensu libero, ut colligunt Doctores ex *c. 2. de sponsalib.* ubi affertur exemplum contractus societatis, qui per mutuum sociorum consensum expirat, quemadmodum per mutuum eorundem consensum celebratus fuit: quia



quia omnis res per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur. c. 1. de reg. jur. Secundò dissolvuntur per professionem religiosam in Religione approbata, & per susceptionem Ordinis Sacri: utraque enim incapacem reddit matrimonii contrahendi: quidquid sit utrum sponsalibus adstrictus, sponsa deserta, possit licite Religionem ingredi, aut sacro Ordine initiari, ubi præsertim fuerint sponsalia jurata, de quo disputat Sanch. de matrim. lib. 1. disp. 43. & disp. 47. Castrop. par. 5. de sponsalib. disp. 1. puncto 17. n. 4. & puncto 19. aliique apud ipsos.

12. Tertio dissolvuntur per sequentem fornicationem sive Sponsi, sive Sponsæ. Si enim hæc sufficiens est causa ad dissolvendam matuam conjugum habitationem post contractum conjugium; à fortiori sufficiet ante contractum conjugium ad cohabitationem non contrahendam: quia turpius ejicitur quam non admititur hospes, ut dicitur in c. quemadmodum 25. de jurejur. Cum autem hæc sponsalium dissolutio concessa sit in solius innocentis favorem, & id quod ob gratiam alicujus conceditur, non fit in ejus dispendium retorquendum c. 61. de reg. jur. in 6. ideo solus innocens habet jus rescindendi sponsalia, fornicans autem adhuc obstrictus est sponsalium obligationi, si alter Sponsus perficere contractum velit, ne commodum ex iniquitate reportet.

13. Quar-

13. Quartò solvi possunt sponsalia si gravis aliqua mutatio post illa contracta superveniat, ut puta si mulier fieret non solum leprosa, sed etiam paralytica, vel oculos, vel nasum amitteret, vel quicquam ei turpius eveniret, juxta textum in cit. c. *quemadmodum* 25. de *jurejur.* aut etiam ex defectu promissæ dotis, ut docet communis sententia teste Castrop. in cit. *disp.* 1. *puncto* 28. quia promissio dotis est veluti conditio sub qua sponsalia celebrantur: quare deficiente ea conditione, etiam citra fæminæ culpam, non obligabunt, ut docet Sanch. de *matrim. lib.* 1. *disp.* 59.

14. Demum solvuntur sponsalia, si non licite, saltem valide per subsequens matrimonium per verba de præsentì contractum ab alterutro cum alia persona, ex c. *si inter* 31. de *sponsal.* vinculum enim matrimonii est fortius, & prævalet vinculo sponsalium.

15. Præter obligationem supradictam, quæ oritur ex sponsalibus, legitime celebratis, alius quoque sponsalium effectus est quædam quasi affinitas, seu propinquitas, quæ de Jure Canonico introducta est, atque contrahitur à Sponso relate ad consanguineos suæ Sponsæ, & vicissim à Sponsa relate ad consanguineos sui Sponsi, eo proportionaliter modo quo perfecta affinitas contrahitur ex matrimonio contracto per verba de præsentì. Ratione hujus propinquitatis,

tatis, nequit qui matrimonium contrahere cum aliqua, quæ sit consanguinea alterius, cum qua prius sponsalia contraxit, & vicissim matrimonium contrahere non potest mulier cum aliquo consanguineo alterius, cui se prius desponsavit, ut constat *ex c. sponsam 8. de sponsat lib. c. ad audientiam 4. eod.* & propterea talis affinitas ex sponsalibus contracta numeratur inter impedimenta dirimentia, de quibus paulo infra sermo erit, vocaturq; impedimentum iustitiæ publicæ honestatis, *ex c. unico de sponsal. in 6.*

16. Hoc impedimentum antiquitus oriebatur ex quibusvis sponsalibus puris & certis, etiam si ea essent nulla propter aliquod impedimentum dirimens, puta propter consanguinitatem, affinitatem, Sacros Ordines &c. dummodo non essent nulla ex defectu consensus; *ex cit. c. unico de sponsalib. in 6.* item extendebatur usque ad quartum gradum, ut sumitur *ex c. non debet 8. de consanguinit. & affinit.* At per Tridentinum *sess. 24. cap. 3. de refor. matrim.* statutum est, ut hoc impedimentum non oriatur nisi ex sponsalibus validis; ubi autem valida fuerint, non excedat primum gradum. Quid autem sint gradus, ubi de affinitate, vel consanguinitate sermo est, & quomodo numerandi, paulo inferius exponetur.

17. Post sponsalia, quæ contrahuntur per verba de futuro, sequitur Matrimonium contractum per verba de præsentibus, quod in lege

Evan-

Evangelica, ut supra diximus, est Sacramentum. Ad illud valide contrahendum requiritur liber consensus & acceptatio utriusque Sponsi; ut postulat ipsa natura contractus. Item requiritur ut contrahatur in facie Ecclesiæ, seu coram proprio Parocho, & Testibus. Matrimonia enim sine tali solemnitate contracta, vocantur clandestina, quæ antiquitus, quamvis essent reprobata ab Ecclesia, erant tamen valida: nunc tamen non solum illicita sunt, sed etiam invalida, eo quod à Trid. *sess. 24. de reform. Matr. cap. 1.* fuerint irritata.

18. Præterea requiritur ad validitatem Matrimonii, ut nullum in utriusque contrahente detur impedimentum ex iis, quæ dirimentia nominantur. Huic juri servando consultum est à Trid. in cit. *c. 1. sess. 24.* ubi præcipit, ut antequam Matrimonium contrahatur, ter à proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus festivis in Ecclesia inter Missarum solemnias publicè denuntietur inter quos Matrimonium fit contrahendum. Quod si aliquando probabilis sit suspicio, Matrimonium malitiosè impediri posse, tot præcesserint denuntiationes; tunc vel una tantum denunciatio fiat; vel saltem Parocho, & duobus, vel tribus testibus præsentibus Matrimonium celebretur: deinde ante illius consummationem denuntiationes in Ecclesia fiant; ut si aliqua subsunt impedimenta, facilius

dece

delegantur: nisi Ordinarius ipse expedire iudicaverit, ut prædictæ denunciations remittantur; quod illius prudentiæ, & iudicio Sancta Synodus relinquit.

19. Dixi nullum detur impedimentum ex iis quæ dirimentia nominantur. Duplicis enim generis recensentur impedimenta Matrimonii. Alia sunt impedimenta tantum, propter quæ scilicet prohibetur contractus Matrimonii; sed si de facto fiat, valide fit, quamvis etiam illicite. Alia sunt impedimenta dirimentia, quæ ita vocantur, non quia Matrimonium jam semel valide contractum dirimant, sed quia dirimunt Matrimonium attentatum, seu impediunt ne Matrimonium valide contrahatur.

20. Inter impedimenta primi generis, quæ tantum impediunt, sed non dirimunt, numeratur prohibitio, quæ ab Ordinario fiat ad aliquod tempus de conjugio contrahendo, ut constat ex toto tit. *De Matrimonio contracto contra Interd. Eccl.* Secundo tempus feriarum, quod ex *Trid. sess. 24. de reform. Matrim. cap. 10.* extenditur ab adventu Domini usque in diem Epiphaniæ, & à feria quarta Cinerum usque in Octavam Paschæ inclusive: quibus diebus prohibentur nuptiæ solemniter celebrari. Tertio Sponsalia per verba de futuro contracta cum aliqua persona: iis enim permanentibus prohibitum est contrahere Matrimonium cum alia persona. Quar-

L

tò

ro votum simplex non nubendi, aut votum suscipiendi Sacros Ordines, aut ingrediendi Religionem, vel castitatem servandi *ex c. consulum 4. c. Meminimus 3. c. Rursus 6. Qui Clerici voventes &c. & ex c. unico de voto in 6. Alii plura circa hoc genus impedimentorum videri possunt apud Sanch. lib. 7. de Matrim. disp. 6. & seqq.*

21. Impedimenta secundi generis, quæ non solum reddunt illicitum contractum Matrimonii, sed etiam impediunt ne valide fiat, uno & illud dirimunt si forte attentatum fuerit, attempto jure veteri sunt 12. quibus alia duo addita sunt à Trid. *sess. 24. de refor. matrim. cap. 1. &c.* quæ omnia his versibus continentur.

*Error, Conditio, Votum, Cognatio, Crimen,  
Cultus, disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas  
Si sis Affinis, si forte coire nequibis,  
Si Parochi, & duplicis desit presentia testis,  
Raptave sit mulier, nec parti reddita tuta:  
Hæc socianda vetant, connubia facta retrahit.*

Impedimenta tribus primis versibus contenta sunt etiam de jure veteri: ea autem, quæ duobus sequentibus versibus continentur, statuta sunt à Trid. in locis citatis.

22. Primum igitur impedimentum dirimens est error, qui fit circa personam ipsam, si quis existimans se contrahere cum una persona, contrahat cum alia. Ad valorem enim Matrimonii

tristis

matrimonii maxime requiritur consensus liber; hic autem cum tali errore non datur, ut sumitur ex *l. si per errorem 15. ff. de jurisd. omnium Iudicum, l. Cum Testamentum 8. & l. Non idcirco. 9. C. de Juris, & facti ignorantia*. Si tamen error sit solum circa qualitatem personæ, ut puta si quis contrahat cum aliqua, quam putat esse divitem, aut nobilem, cum tamen talis non sit; subsistit Matrimonium: talis enim error non impedit consensum substantialiter requisitum, qui respicit personam ipsam, non autem qualitates personæ: nisi tamen ipsa qualitas personæ apponatur in contractu, tanquam conditio sine qua non, ut si quis dicat *contraho tecum si dives aut nobilis es, & aliter non contraho*.

23. Secundum impedimentum est conditio servilis ignorata, ut constat ex *c. 2. 3. & ult. de conjug. servor.* unde si quis liber contraxit cum ancilla cujus servitutem ignorabat, aut è converso, & postquam intellexit conditionem ipsius, nec factò, nec verbo consensit in eandem, separatur matrimonium, & cum alia contrahere poterit. Nomine autem conditionis servilis debet hic intelligi servitus proprie, & rigoroſe dicta, qualis est ea, per quam aliquis ita subicitur dominio alterius, ut possit etiam ab eodem venundari.

24. Tertium impedimentum est votum solenne castitatis, quale est quod emittitur in Professione

fessione Religiosa, & in susceptione Ordinis Sacri, quod dirimit Matrimonium postea contractum, juxta textum in *c. unico de Voto, & voti redempt. in 6.* Votum autem simplex & si quandoque Matrimonium impediatur contrahendum, non tamen rescindere potest Matrimonia post contracta, *ex cit. c. unico*, excepto voto simplici castitatis quod à Religiosis Societatis emittitur post Novitiatum, quod habet vim dirimendi Matrimonium *ex constit. Greg. XIII. Ascendente 89. ejusdem Pontificis in Bullario.*

25. Quartum impedimentum est cognatio quæ triplex est, spiritualis, legalis, & naturalis de quibus singulis extant speciales rubricæ in lib. 4. Decretal. Cognatio spiritualis est propinquitas personarum jure Ecclesiastico inducta ex susceptione vel ministracione Sacramenti Baptismi, & Confirmationis, eaque contrahitur inter baptizantem, & baptizatum, ejus Patrem, & Matrem, inter Patrimum & baptizatum eiusq; Patrem & Matrem: & idem est in Sacramento Confirmationis. Hoc etiã genus cognationis est impedimentum dirimens, ut super dictum est *hoc lib. 2. tit. 3. n. ult. & tit. 4. n. 1.* sumiturq; ex toto *tit. de cognat. spirit. & ex Trifess. 24. de resor. matrim. cap. 2.*

26. Cognatio legalis est propinquitas personarum ex adoptione proveniens, inventa primitus & inducta à Jure civili §. *& hæc adeo*



& §. *Inter eas Instit. de nupt. aliisque juribus, ac deinde à Sacris Canonibus approbata, ut con- stat ex c. Ita diligere 30. q. 3. & ex cap. unico de cognatione legali.* Resultat hæc cognatio primò inter adoptantem, & adoptatum: secundo inter adoptatum, & filios carnales saltem legiti- mos adoptantis, quæ est quasi linea transver- salis in cognatione legali: tertio, per modum cu- jusdam affinitatis, inter adoptantem & uxorem adoptati, nec non inter adoptatum, & adoptan- tis uxorem.

27. Quamlibet hujusce legalis cognationis speciem esse impedimentum dirimens, est sen- tentia recepta, ut videre est in Panor. rubr. de cognat. legali Sanch. lib. 7. de Matrim. disp. 63. ali- isque apud ipsum. Cum enim à Jure Canonico in rubrica de cognat legal. approbetur in com- muni cognatio legalis, prout statuta fuerat per Jus Civile; per hoc autem statutum fit quam- libet ex dictis cognationibus legalibus esse im- pedimentum dirimens Matrimonii contrahen- di; sequitur quamlibet illarum cognationum etiam de Jure Canonico esse impedimentum dirimens Matrimonii contrahendi. Sed & in particulari, prima species cognationis quæ est inter adoptantem & adoptatum, approbatur in cit. c. Ita diligere 30. q. 3. Altera species lineæ transversalis quæ est inter adoptatum & filios carnales adoptantis, approbatur in cit. c. uni-

co de cognat. legal. & in c. per adoptionem 6. 30. q. 3.  
 Tertia species cognationis quæ est inter adoptantem & uxorem adoptati, nec non inter adoptatum & adoptantis uxorem quamvis nullo expresso textu Juris Canonici approbata reperitur; adhuc tamen & ipsa approbata censetur in generali approbatione cognationis legalis, ut notat Sanch. in cit. *disp.* 63. n. 17.

28. Id tamen discriminis pro re præsentis est inter easdem cognationis legalis species, quod prima species impediatur, & dirimat perpetuo matrimonium, id est impedimentum duret inter adoptantem, & adoptatum etiam soluta adoptione seu post emancipationem adoptati, juxta textum in *l. Quin etiam 55. ff. de ritu nuptiar. c. 5.* Ergo non omnes Instit. de nuptiis. Idem Juris est de tertia specie ex *l. Adoptivus 14. ff. de ritu nupt.* At secunda species cognationis legalis in linea transversa inter filios carnales adoptantis, & filios ejusdem adoptivos, non impedit in perpetuum, sed quamdiu durat adoptio, seu quamdiu iidem filii sub adoptantis potestate permanent, ex *c. uni. De cognat. leg. c. l. Per adoptionem 17. ff. de ritu nuptiar.* Quare soluta patria potestate, vel per mortem adoptantis, vel per emancipationem secundum leges, sive filii adoptivi, sive naturalis, cessat impedimentum prædictum; ut puta si qua per adoptionem soror tibi esse cœperit, ac deinde

vel ipsa, vel tu emancipatus fueris, nihil est impedimento nuptiis inter te, & illam celebrandis, juxta textum in §. *Inter eas Instit. de nuptiis.*

29. Quod si contingat adoptari aliquem, qui tempore adoptionis sub potestate sua proprios filios habeat, nepotes, aliosve descendentes; in tali casu contrahitur etiam cognatio legalis inter adoptantem, & ipsos. Adoptata enim aliqua persona, censentur adoptati etiam ejus filii, ac descendentes in quovis gradu, qui tempore adoptionis erant in ejus potestate, ut expresse deciditur in *l. Si paterfamilias 15. ff. de adoption.* adeoque inter ipsos, & adoptantem stare non potest matrimonium. Secus est de filiis quæ tempore adoptionis non sunt sub potestate adoptati, unde infert Sanchez in cit. *disp. 63.* posse consistere Matrimonium inter adoptantem, & filiam filiaæ adoptivæ, quia mulier neminem habet in sua potestate, ex §. *fœmina Inst. de adoption.* nec non inter adoptantem, & quemcumque filium illegitimum adoptati, quia illegitimus, quamdiu talis est, non est sub potestate Patris, ex §. *fin. Instit. de nuptiis.* Videri potest Sanchez in cit. *disp. 63. lib. 7. de Matrim.*

30. Cognatio naturalis dicitur, quæ per consanguinitatem, aut affinitatem contrahitur. Est autem consanguinitas propinquitas personarum

ab eodem stipite descendantium, ac distingui solet per lineas, & gradus. Nomine lineæ intelligitur ipsamet personarum collectio ex eodem stipite procedentium, dividiturque in lineam rectam, & in lineam transversalem. Linea recta est illarum personarum collectio, & series, quarum una generatur ab alia, contineturque ascendentes, & descendentes, v. g. Avus, Pater, Filius, Nepos, &c. Linea transversalis est collectio illarum personarum, quæ ab eodem stipite procedunt, sed una non generatur ab alia. Nomine graduum consanguinitatis intelligitur habitudo seu mensura conjunctionis consanguineorum inter se, qua cognoscitur quota consanguinitatis distantia inter se conjungantur, per ordinem ad stipitem, à quo descendunt.

31. Pro computatione talium graduum triplex regula à Doctoribus assignari solet: post *Glos. in c. fin. de consanguin. & affinit. c. 3. q. 5. in expositione arboris consanguinitatis.* Prima est pro linea recta, videlicet: Tot gradibus unus alteri conjungitur, quot generatiores intermediant. Unde filius est in primo gradu cum Patre, quia media unica generatio ab eo procedit: at Nepos cum Avo est in secundo gradu, quia mediat duplex generatio, & sic de reliquis. In idem recidit quod paulò diversis terminis ab aliis dicitur, nempe, inter perso-

nas

nas ad lineam rectam pertinentes, quarum gradus quæritur, vel nulla mediat persona, sicut accidit inter Patrem, & filium; vel mediat aliqua alia seu multiplex persona: si nulla mediat, sunt in primo gradu; si autem mediat aliqua vel multiplex, tunc numeratis omnibus personis, mediis & extremis, dematur de numero illo una persona, & quot personæ restant, tot sunt gradus, ut puta nepos distat ab Avo in secundo gradu lineæ rectæ, quia sunt duæ personæ extremæ quarum gradus quæritur, scilicet Nepos, & Avus, & una media inter ipsos, hoc est Pater Nepotis; unde dempta una manent duæ & sic duo gradus. Idem dic de reliquis.

32. Secunda regula est pro linea transversa æquali, in qua dicuntur esse illi, qui æqualiter distant à communi stipite, & non originatur unus ab alio, uti sunt frater, & soror, &c. videlicet: Tot gradibus unus alteri conjungitur, vel ab eo distat, quot quilibet conjungitur, vel distat à communi stipite. Hinc frater, & soror sunt in primo gradu, quia uterque distat unico gradu à communi stipite, scilicet à Patre, at nepos & neptis ex eodem avo distant duobus gradibus, quia uterlibet duobus gradibus distat à communi stipite, nempe ab Avo.

33. Tertia regula est pro iis qui sunt in linea transversali, & inæqualiter distant à communi stipite; videlicet: Tot gradibus unus alteri con-

jungitur, vel ab eo distat, quot distat à communi stipite is qui remotior est. Hæc traditur expresse in *c. fin. de consang.* v. g. Petrus habet filios Paulum, & Joannem, Joannes autem habet filium Franciscum; Paulus, & Franciscus, nempe Petrus, & ex fratre Nepos, sunt in secundo gradu, quia Franciscus Nepos, qui est remotior à communi stipite, nempe à Petro, distat ab ipso Petro duobus gradibus.

34. Quoad istam graduum computationem Jus Canonicum partim convenit cum Jure civili, partim ab eo differt. Convenit in computatione graduum lineæ rectæ: differt in computatione graduum transversæ lineæ, ut exponitur in *cap. Ad sedem 35. quest. 5.* Cum enim Jus Canonicum duos fratres reponat in primo gradu consanguinitatis, Jus civile illos reponit in secundo; & eodem modo filii fratrum in Jure civili computantur in quarto gradu, cum secundum Canones computentur in secundo, & ulterius, ita ut duo gradus legales unum Canonicum constituent. Unde pro computandis gradibus in linea transversa, attento jure civili, hæc traditur regula à Sanch. *lib. 7. de Matrim. disp. 50. n. 7.* Duo consanguinei, quorum gradus quæritur, existentes in linea transversali, vel in linea transversa æquali, vel in linea transversa inæquali. Si sunt in linea æquali, quoto gradu uterlibet distat à communi stipite

re, toto duplicato distant inter se: at si linea sit  
 inæqualis, quot sunt personæ computatis extre-  
 mis, & mediis, stipite dempto, tot sunt gradus.  
 Ut puta duo fratres de jure civili distant dupli-  
 ci gradu, quia quilibet illorum distat à com-  
 muni stipite, nempe à communi Patre, unico  
 gradu, unde duplicato uno gradu, manent duo.  
 At Patruus, & filius ex Fratre distant de Jure civi-  
 li in tertio gradu, quia sunt duæ personæ extre-  
 mæ, & una mediat, videlicet Pater illius filii,  
 unde tres gradus efficiuntur.

35. Ratio hujus diversitatis indicatur in cit.  
*c. Ad sedem*: quia scilicet jura civilia numerant  
 gradus in ordine ad successionem hæreditatum,  
 pro quibus attenduntur singulares personæ &  
 ideo in singulis personis singulos perficiunt gra-  
 dus: at Sacri Canones computant gradus, ut  
 rite Matrimonia celebrentur. Cum autem  
 Matrimonia sine duabus personis fieri non pos-  
 sint; ideo Sacri Canones duas personas in uno  
 gradu constituerunt. Atque hic computandi  
 modus de Jure Canonico statutus servandus est  
 in ordine ad matrimonia.

36. His præsuppositis, consanguinitas est  
 impedimentum dirimens, quod antiquitus ex-  
 tendebatur usq; ad septimū gradum, ut constat  
 ex cit. *c. Ad Sedem*. Sed nunc extenditur dum-  
 taxat ad quartum, ex *c. fin. de Consanguina*. ubi  
 decernitur quod si Vir distat à communi stipite  
 quat

quarto gradu, & mulier ex alio latere distat ab eodem stipite quinto gradu, licite possunt matrimonio copulari, juxta tertiam regulam supra positam, quod scilicet computatio graduum inter duos in linea transversali inæqualiter à communi stipite distantes desumitur à remotiori, juxta quam regulam in tali casu Vir, & Mulier dicuntur esse in quinto gradu consanguinitatis.

37. Alia species cognationis naturalis est affinitas, quo nomine intelligitur propinquitas personarum ex carnali copula proveniens, sive ea sit copula conjugalis, sive fornicaria. Talem cognationis speciem contrahunt cum viro consanguinei uxoris, unde v. g. nepos uxoris dicitur esse affinis viro; & eodem modo eandem contrahunt cum uxore consanguinei viri, unde v. g. nepos viri est affinis uxori. In hac etiam specie cognationis numerantur gradus sicut in consanguinitate: imo in quo gradu aliquis est consanguineus viro, in eodem gradu est affinis uxori; & in quo gradu est consanguineus uxori, est affinis viro. Sic quia Soror uxoris est in primo gradu consanguinitatis cum uxore, ita pariter est in primo gradu affinitatis cum viro.

38. Quemadmodum autem ex dictis consanguinitas usque ad quartum gradum inclusive est impedimentum dirimens; ita & affinitas

pro-



proveniens ex copula licita, & conjugali, juxta textum in *cap. Non debet 8. de consanguinit.* Si autem affinitas oriatur ex copula fornicaria, extenditur dumtaxat ad secundum gradum inclusivè, ex decreto Trident. *sess. 24. de reform. Matrim. cap. 4.*

39. Quintum impedimentum est crimen, sub quo nomine comprehenduntur aliqua specialia delicta, in quorum pœnam Ecclesia reddit inhabiles ad contrahendum simul matrimonium eas personas, quæ simul illa delicta commiserunt. Hujusmodi crimen est primo adulterium simul cum occisione conjugis proprii, vel alieni, seu cum machinatione ejusdem occisionis, effectu subsecuto, ut sumitur ex *cap. 1. & 3. & 6. de eo qui duxit in matrim. & ex cap. Si quis vivente 5. 31. quæst. 1. juncta communi Theologorum, & Juristarum sententia apud Sanch. lib. 7. de Matrim. disp. 78. num. 7.* Alterum crimen præstans impedimentum dirimens matrimonio est adulterium cum promissione facta de Matrimonio post obitum conjugis contrahendo, ut patet ex *cap. 1. & cap. Veniens 7. & cap. fin. de eo qui duxit in matrimonium & c.* Non contrahitur igitur impedimentum dirimens per solum adulterium, sed per adulterium conjunctum cum occisione, aut machinatione occisionis conjugis, vel cum promiss-

missione futuri conjugii , ut etiam habetur in  
c. significasti 6. eod.

40. Quod si contingat nullum adulterium  
committi , sed solum occisionem conjugis  
ex intentione contrahendi Matrimonium cum  
conjugesuperstite ; pro tali casu distinctione  
utitur Th. Sanch, in cit. *disp. 78. num. 9.* Vele-  
nim uterque copulari matrimonio volens co-  
operatus est ad mortem alteri conjugis inferen-  
dam , ut cum superstite contrahatur , vel al-  
ter dumtaxat absque alterius opera , aut con-  
silio mortem illam machinatus est. Si uterque  
contrahitur impedimentum dirimens etiam si-  
ne adulterio , ut satis colligitur ex *cap. 1. de  
convers. infidel.* Si autem unus dumtaxat ex  
illis mortem machinatus est absque alterius o-  
pera , vel consilio ; etiam pro tali casu docet  
Innoc. in *cap. Super eo. de eo qui duxit &c.* con-  
trahi impedimentum dirimens , etiam sine ad-  
ulterio ; alii tamen plurimi , quos in loco  
citato refert , & sequitur idem Sanch. sentiunt ,  
tunc tale impedimentum non contrahi , nisi et-  
iam interveniat adulterium.

41. Sextum impedimentum est *cultus dispa-*  
*ritas* , quo nomine intelligitur diversitas illa ,  
quae intervenit inter personam baptizatam , &  
personam non baptizatam. Ratione hujus im-  
pedimenti nequit vir Christianus matrimo-  
nium contrahere cum muliere pagana , aut  
mu-

mulier Christiana cum viro pagano : quidquid fit utrum hoc impedimentum dirimens introductum fit à jure scripto , videlicet ex Conc. Nicæno primo *can. 67. & can. 69.* ut aliqui volunt , five , ut alii malunt , à consuetudine per Ecclesiam approbata , & vim legis habente. Congruentia hujus legis magna est. Cum enim Christus Dominus Matrimonium in Sacramentum elevaverit , non debet Christianus Matrimonium contrahere quod Sacramentum non fit , sicut de facto Sacramentum non esset si cum non baptizato contraheretur , eo quod non baptizatus non fit capax alicujus Sacramenti suscipiendi , & nequeat matrimonium esse Sacramentum ex parte unius , & non ex parte alterius conjugis , cum matrimonium fit unicum vinculum afficiens duas personas. Matrimonium tamen personæ Catholicæ cum persona hæretica , etsi regulariter peccaminosum sit , ut constat ex *can. 13. Conc. Calcedon. ex cap. Decrevit 14. de hæret. in 6.* aliisque juribus ; non tamen est irritum , arg. ejusdem *cap. Decrevit* , ubi decernitur , uxores Catholicas , quæ scienter hæreticis nupsere , privandas esse dote in pœnam delicti , & tamen non jubentur separari & ita fert consuetudo in Ecclesia , ut ejusmodi matrimonia reputentur valida , sicut tradit Sanch. *lib. 7. de Matrim. disp. 72. n. 2.*

42. Septimum impedimentum est *Vis* , quo nomi-

nomi-

nomine intelligitur coactio, aut metus, quo Matrimonium irritatur si sit metus gravis, & injustè incussus, ut patet ex *cap. Cum locum 14. c. Veniens 15. de Sponsalib. & c. 2. de eo qui duxit in matrim. & c.*

43. Octavum impedimentum est *Ordo*, videlicet Ordo Sacer, qui vel ratione sui, vel solemnibus voti castitatis secum adnexi matrimonium contrahendum dirimit, ut desumitur ex *cap. 1. & 2. aliisque, qui Clerici; vel voventes & c. & ex c. un. de voto in 6.*

44. Nonum impedimentum est *ligamen*, quo nomine intelligitur vinculum matrimoniale jam contractum inter duos: quamdiu enim tale vinculum durat, uterque conjux est inhabilis ad aliud matrimonium contrahendum, ut constat ex *c. licet 4. & c. fin. de Sponsal. duorum, cap. Gaudemus 8. de divortis, aliisque textibus.*

45. Decimum impedimentum est *honestas*, hoc est impedimentum justitiæ publicæ honestatis, quod sicut contrahitur ex sponsalibus de futuro, ut supra dictum est *num. 15.* ita & a fortiori contrahitur ex matrimonio contracto per verba de præsentibus, ut docent Joan. Andr. in *c. Sponsam*, initio *de Sponsal.* & ibi Abb. *num. 1.* aliique relati à Sanch. *lib. 7. de Matrim. disp. 70. num. 1.* Cum autem Conc. Trid. *sess. 24. de reformatione matr. cap. 3.* restrinxerit impedimentum

justi-

justitiæ publicæ honestatis ortum ex sponsalibus contractis per verba de futuro, ita ut non extendatur ultra primum gradum, & ita ut locum non habeat ubi sponsalia quacumque ratione valida non sint, ut supra diximus *num. 16.* dubitatum olim fuit utrum ista restrictio intelligenda sit etiam pro matrimonio contracto per verba de præsentī. Hæc tamen dubitatio sublata fuit à B. Pio V. in Bulla quæ incipit *Ad Romanum* edita Kal. Jul. 1568. quæ est 62. ejusdem Pontificis in Bullario, ubi authenticè declaravit decretum Concilii procedere dumtaxat in Sponsalibus de futuro, non autem in matrimonio contracto per verba de præsentī, adeoque in matrimonio taliter contracto durare adhuc impedimentum publicæ honestatis in omnibus illis casibus & gradibus, quibus de jure veteri ante prædictum decretum Concilii introductum erat, de quibus sermo est in *c. unico; de Sponsal. in 6.* ut supra exposuimus *num. 16.*

46. Undecimum impedimentum est *affinitas*, de qua supra diximus *n. 37. & 38.*

47. Duodecimum est impotentia perpetua ad copulam, ut constat ex toto tit. *de frigid. & malefic.* secus autem si impotentia sit solum temporalis, ex *c. fraternitatis 6. eod.* excepto si temporalis impotentia procedat ex defectu ætatis ad matrimonium requisitæ, quia contractus ante pubertatem matrimonium non facit,  
 §

si tunc desit potentia generandi, & sufficiens discretio ad se obligandum, ex *cap. attestaciones* 10. *cap. de illis* 9. aliisque juribus *de desponsat. impuber.* Ætas autem pubertatis præsumitur esse in viro annus decimus quartus ex *cit. cap. attestaciones*, & *cap. ex litteris* 11. *eod.* in fœmina annus duodecimus, ex *c. continebatur* 6. *eod.* Videri potest Sanch. *lib. 7. de matrim. disp. 104. & seqq.*

48. Decimum tertium est si contractui matrimoniali non interveniat Parochus & duo vel tres testes, quod decretum fuit à Trid. *sess. 24. de reform. matrim. cap. 1.* ubi matrimonia abique tali solemnitate contracta irrita esse decernuntur.

49. Decimum quartum, & ultimum impedimentum est raptus mulieris, quæ quamdiu in potestate raptoris manserit, non potest eidem validè matrimonio copulari. Quod si rapta à raptore separata, & in loco tuto, & libero constituta, illum in virum habere consenserit, eam raptor in uxorem habere potest: quamvis nihilominus raptor ipse, ac omnes illi consilium, auxilium, & favorem præbentes, sint ipso jure excommunicati, ac perpetuo infames, omniumque dignitatum incapaces; & si Clerici fuerint, de proprio gradu decendant, & præterea raptor teneatur mulierem raptam, sive eam in uxorem duxerit, sive non duxerit,

de-

decenter arbitrio iudicis dotare. Ita expressè  
Trid. *sess. 24. de reform. matrim. cap. 6.*

50. Quod tamen dictum est hætenus, cum  
nullo prædictorum impedimentorum contra-  
hi matrimonia validè posse, intelligendum  
est nisi dispensatio obtineatur, quæ pro im-  
pedimentis de jure dumtaxat Ecclesiastico sta-  
tutis obtineri potest, ac nonnisi à Summo Pon-  
tifice peti, ut pluribus relatis docet Sanch. *lib. 8. de matrim. disp. 6. num. 14.* ac de facto praxis  
ostendit, præsertim circa dispensationem pro  
impedimento consanguinitatis, circa quam  
etiam aliqua specialia statuta sunt, ut vide-  
re est in Trident. *sess. 24. de reform. matrim. c. 5.*  
ubi inter reliqua decernitur, ut in secundo  
gradu nunquam dispensetur, nisi inter magnos  
Principes, & ob publicam causam, quo tamen  
non obstante indubitatum est posse Summum  
Pontificem dispensare ob legitimam causam et-  
iam cum inferioris conditionis hominibus.  
In petitione autem dispensationis pro iis con-  
sanguineis collateralibus, qui inæqualiter  
distat à communi stipite, quamvis eorum gra-  
dus sumatur à remotiori, ut dictum est *num. 33.*  
attamen consuetudinis est ut exprimatur  
quoto gradu uterlibet eorum distet à stipite, &  
si eorum alter ab eodem stipite distet unico gra-  
du, exprimendum id esse, constat etiam ex  
Const. B. Pii V. edita die 20. Augusti 1566.  
quæ

quæ in Bullar. est 13. inter ejusdem Pontificis Constitutiones.

51. Matrimonium legitime, & absque impedimento dirimente semel contractum inter fideles, & consummatum, indissolubile est quoad vinculum, juxta illud Christi Domini Matth. 19. *Quos Deus conjunxit, homo non separet.* Quod si ratum dumtaxat fit, sed non consummatum, dissolvitur per Professionem Religionis, ut constat ex Trid. sess. 24. can. 6. cap. ex parte tua 14. de convers. conjug. aliisque juribus. Ex hoc tamen non fit, dissolvi etiam per susceptionem Ordinis sacri, quia ea susceptio votumque solenne castitatis cum sacro Ordine annexum, quamvis satis fit ad impediendum matrimonium contrahendum, non sufficit ad contractum dissolvendum, juxta textum expressum in *extrav. unica de voto inter extrav. Joan.*

52. Non obstante tamen vinculi indissolubilitate, potest multiplex casus contingere, in quo divortium inter Conjuges fiat, nempe separatio habitationis, permanente vinculo conjugali. Ita contingeret si uterque conjux cum alterius licentia continentiam voveret &c. Item sufficiens causa divortii esset alterutrius conjugis adulterium, ex cap. *dixit Dominus 32. quest. 1.* Dixi *alterutrius*: quia si uterque ejus criminis reus est, divortium fieri non potest, ex cap. *significa-*



nificasti 4. & cap. ex litteris 5. de divortis, & c. intelleximus 6. & c. fin. de adulteriis, ubi ea redditur ratio, quod paria crimina quoad jus privatorum compensatione mutua deleantur, quæ etiam sumitur ex *l. viro atque uxore 39. ff. soluto matrimonio*. Item causa sufficiens est spirituale conjugis adulterium, hæresis videlicet, ut colligitur ex *cap. non solum 6. 28. q. 1. cap. de illa 6. & cap. quanto 7. de divort.* Id tamen discriminis pro re præsentis est inter hoc utrumque genus adulterii, quod carnale fit causa sufficiens perpetua separationis, ita ut conjux innocens non compellatur recipere uxorem adulteram etiam emendatam: at in casu spiritualis adulterii, id non universim procedat, sed dumtaxat quando conjux innocens recessit iudicio Ecclesiæ ab hæretico. Si enim propria autoritate se ab eo separaverit, compellitur admittere conjugem emendatum, per textum in eod. *cap. de illa*. Demum si contingat incestus commissus à viro cum consanguinea uxoris suæ intra gradus prohibitos, amittit vir jus petendi debitum, ut patet ex pluribus sub. rubr. *de eo qui cognovit consanguineam & c.*

T I T. X.

*De Rebus Sacris, & Religiosis.*

1. **A**bsoluto tractatu Sacramentorum, quæ nobilissimam rerum Ecclesiasticarum  
cor-